

UN PAPIR GREC DE L'EVANGELI DE SANT JOAN
A BARCELONA

(P. BARC., N.º 83)

Saben prou bé els nostres lectors la importància que darrerament han adquirit els papirs per a l'estudi crític de la Sagrada Escripura, en particular per als llibres del Nou testament. Des de l'any 1882, en què fou publicat a Viena el primer paper amb text neotestamentari — un fragment grec de l'Evangeli de sant Lluc —, fins als nostres dies, llur nombre ha anat augmentant, fins a arribar quasi a vuitanta els papirs del Nou Testament. Paral·lelament han estat descoberts nombrosos fragments sobre pergami. Són extraordinàriament remarcables aquells papirs que per llur antiguitat ens acosten a l'època apostòlica. El més antic de tots és el famós paper de l'Evangeli de sant Joan, custodiat a la Biblioteca Rylands de Manchester; en el catàleg internacional de papirs del Nou Testament és conegut per P. 52. De tothom és admesa la datació proposada per Roberts, el seu descobridor, el qual diu que aquest paper fou copiat a les primeres dècades del segle II, pocs anys després de la mort del seu autor, l'apòstol sant Joan. La seva antiguitat confirma plenament la tradició de l'Església, que col·loca la redacció del quart Evangeli a les darreries del segle I.

La ciutat de Barcelona no és pas absent d'aquestes investigacions, ans mitjançant la «Fundació Sant Lluc Evangelista» col·labora a la recerca i estudi de papirs i pergamins bíblics i d'altres menes. Entre els ja publicats esmentem per llur antiguitat el paper que conté un fragment grec del llibre II dels Paralipòmens, que és del segle II; és el més antic manuscrit d'aquest llibre bíblic. Digne també d'esment és el paper grec de l'Evangeli de sant Mateu, designat per P. Barc. 1, que en el catàleg internacional és conegut per P. 67. La crítica ha reconegut que fou escrit al segle II i que

és el més antic manuscrit que es coneix del primer Evangeli. Remarquem que ultra els fragments que hi ha a Barcelona, la ciutat d'Oxford guarda en el Magdalen College uns altres fragments del mateix manuscrit; la glòria, doncs, de posseir el manuscrit més antic de sant Mateu, la nostra ciutat la comparteix amb l'esmentada ciutat anglesa.

Al XI Congrés Internacional de Papirologia celebrat a Milan els dies 2-8 de setembre d'enguany hem presentat un papir inèdit de la Col·lecció POPYRI BARCINONENSES; és el P. Barc. 83. La fotografia del papir que acompanya aquesta nostra breu descripció farà que el lector no avesat als manuscrits grecs ens pugui comprendre més fàcilment. Hom hi veu la figura irregular del papir, que no és un foli o full sencer, sinó un tros d'un foli, que probablement pertanyia a un còdex o llibre sencer que contenia tot l'Evangeli de sant Joan. Hom pot veure que es tracta de la part inferior; el poc tros que va salvar-se quan el llibre fou destruït conserva part dels marges esquerre i inferior del foli. La cara reproduïda té les fibres perpendiculars i s'anomena *verso*; l'altra cara, també escrita, les té horitzontals, paral·leles a les línies d'escriptura, i s'anomena *recto*. L'estudi paleogràfic ens inclina a creure que fou escrit a la segona meitat del segle III.

Les tres primeres línies corresponen a Jo 3, 34; de la primera són només visibles els extrems d'algunes lletres. Observeu a la línia quarta el mot grec «Hermeia», escrit en lloc d'«Hermeneia»; és un títol, col·locat un xic més endins de la columna, que significa comentari o interpretació. Efectivament, les tres darreres línies contenen un breu comentari de la secció d'Evangeli escrit més amunt a la mateixa pàgina. Es tracta, doncs, d'una «edició» (el mot edició pot ésser també aplicat a un manuscrit) en la qual tot l'Evangeli de sant Joan estava distribuït en seccions o perícopes d'extensió reduïda. L'ordre de l'Evangeli no estava alterat. Cada secció ocupava una pàgina, però no sencera, car s'havia de deixar lloc per al comentari. A cada pàgina, acabada la perícopa evangèlica, hi havia el títol «Hermeneia», mitjançant el qual era impossible de confondre l'Evangeli amb el comentari.

No és aquest el primer papir evangèlic que hom descobreix amb comentaris a peu de pàgina. Ofereixen la mateixa modalitat un papir de Viena (PER Gr. 26, 214) i dos altres papirs procedents

de les excavacions fetes a Nessana (P. Colt 3 i P. Colt 4). Aquests tres papirs són coneguts en el catàleg internacional per les sigles P. 55, P. 59 i P. 60, respectivament.

És digne de remarcar que tots els papirs amb «Hermeneia» trobats fins ara són de l'Evangelí de sant Joan; cap més altre llibre de la Bíblia no ofereix aquesta modalitat en els papirs. Una explicació probable d'aquest fet podria trobar-se en l'obscuritat d'alguns passatges del quart Evangelí; potser per aquest motiu fou molt aviat objecte de comentaris sistemàtics. Si hom accepta la datació del paper de Barcelona que hem proposat, l'aparició de les notes didascàliques haurà de fixar-se al segle III.

R. ROCA-PUIG

